

RÖPORTAJ

Roland Marchal:

"TEK BOYUTLU OLMAYAN BİR AFRIKA GELECEĞİNİN FARKINDA OLMALIYIZ"

ABDENNOUR TOUMI

Kurum Dışı Araştırmacı ORSAM

2012'de Mali'deki ilk darbeden Nijer'deki yakın zamanda yapılan darbeye kadar tanık olduğumuz şey, toplumsal çelişkilerin, ordu içindeki kuşak problemlerinin ve ordunun aslında askerî girişimcilere darbe yapmaları için alan sağlamış olduğudur.

Abdenmour Toumi: Nijer'de devam eden iktidar mücadelesi, Afrika'nın çalkantılı Sahel bölgesinde askerî darbelerle olan topyekûn yaklaşımı bir yanda, siyasi ve güvenlik istikrarsızlığı diğer yanda ekonomik refahla bağlantılı hâle getirdi, sizce kaçırduğumuz veya ihmal ettiğimiz başka faktörler de var mı?

Roland Marchal: Evet, bir yandan siyasi ve güvenlikle ilgili istikrarsızlıkların diğer yandan da ekonomik açmazları göz önünde bulundurmak gerektiği doğrudur. Ülkedeki sosyal eşitsizliklerin artması da askerî darbelerden etkilenmektedir. Ancak Nijer'de yaşananların başka sorunları da gündeme getirdiğine inanıyorum. Bu anlamda bence temel olarak üç sorundan bahsedilebilir. Bunlardan ilki, uluslararası aktörler tarafından orduya yapılan dengesiz yatırımdır; Afrika Ordusunun eğitimine, reformuna ve silah sistemleri tedarikine diğer alanlara kıyasla çok daha fazla para ayrılmıştır. Aslında, nüfusun farklı kesimleri için ekonomik iyileşme sağlayabilecek ekonomik reformlar için çok az şey yapıldı.

Kimdir?

Roland Marchal

Fransız Sosyolog Roland Marchal, Uluslararası Araştırmalar Merkezine bağlı Ulusal Siyaset Bilimi Vakfında (La Fondation Nationale des Sciences Politiques/Sciences Po) araştırmacı olarak yer almaktadır. Afrika Boynuzu ve Orta Afrika'daki çatışmalar ve politikalar üzerine kapsamlı araştırmalar yapan Marchal'ın konuya ilişkin pek çok yayını bulunmaktadır. Marchal, çeşitli hükümetler, Dünya Bankası ve Avrupa Birliği için danışman olarak çalışmıştır. Mevcut uzmanlığı büyük güçlerin Afrika katasındaki politikasını içermektedir.

İkincisi, her ülkede olduğu gibi bu ülkelerde de ordu karmaşık bir sosyolojik aktördür. 2012'de Mali'deki ilk darbeden Nijer'deki yakın zamanda yapılan darbeye kadar tanık olduğumuz şey, toplumsal çelişkilerin, ordu içindeki kuşak problemlerinin ve ordunun aslında askerî girişimcilere darbe yapmaları için alan sağlamış olduğudur. Her türlü gelişmeyle birlikte, ordunun birliğini koruma ihtiyacı ve genç subaylarla kıdemli subaylar arasındaki bu gerilimler gibi dinamikleri de görüyoruz. Belki de dikkate alınması gereken üçüncü bir husus da uluslararası aktörlerle yerel subaylar arasındaki iş birliğiyle bağlantılıdır. Burada Afrika Ordusunun Fransız, Avrupalı ya da Amerikalı eğitimcilerin paternalist yaklaşımlarına yönelttiği eleştirilerin sadece tarihin yeniden yazılmasından ibaret olmayan bazı somut kanıtlara dayandığı hususunun iyi analiz edilmesi gerekir.

Abdenour Toumi: Fransa ve ABD'nin de aralarında bulunduğu bazı Batılı ülkeler, Sahel'deki mevcudiyetlerinin sebebini silahlı terör örgütleriyle mücadele etmek olduğunu ileri sürüyorlar. Bu argüman yerel halk, yeni nesil askerî, siyasi ve sivil toplum seçkinleri nezdinde hâlâ geçerli bir argüman mı?

Roland Marchal: Fransız birliklerinin Mali'ye silahlı terörist gruplarla savaşmak için gittiğinin doğru olduğunu biliyoruz. Sorun şu ki aylar süren önemli başarıların ardından Fransa Barkhane Operasyonu kapsamında kalmaya karar verdi ve terörist gruplarla büyük ölçüde savaşmaya devam etti. Ancak güvensizlik 2013 ve 2014'te arttı, çatışmaların çoğu Mali'nin

kuzeyinde Tuareglar tarafından ayrılıkçı Azawad olarak adlandırılan bölgede gerçekleşti. Dahası 2016 ve 2017'de Mali'nin merkezinde pek çok şeyin yaşandığı ve Fransız birliklerinin bu durumla pek ilgilenmediği anlaşıldı. Dolayısıyla Fransız devletinin terörist gruplarla mücadelede, doğru olduğu ortaya çıkan, çoğunlukla liderleri öldürerek elde ettiği başarılarla ilişkin yaptığı açıklamalarla 2013'te ilk başta etkilenen bölgelerin çok ötesine yayılan artan güvensizlik arasında bir tutarsızlık olduğunu söyleyebilirim. Ve tabii ki Mali ve Sahel ülkelerindeki kamuoyunun ilk sorduğu soru şu oldu: Ne yapıyorlar? Neden daha önce yaptıkları gibi terörist gruplarla mücadelede başarılı olamıyorlar? Yani bu, başka çıkarları olduğu ve yerel siyaseti etkilemek için ülkede kalmak istedikleri anlamına mı geliyor? İlk soru bu ve gündeme gelen ikinci

soru ise eğer bu birlikler terörist grubu sona erdirmeye hedeflerine ulaşamazlarsa, bize yardım edebilecek kiminle anlaşmalıyız? Ayrıca Mali kamuoyunun büyük bir kısmının Rusya'yı bu konuda favori olarak gördüğü gerçeğini inkâr etmemeliyiz. İnsanlar şu şekilde düşünmeye başladı: Fransızlar belki de bu kadar savaşmak istemedikleri için başarısız oldu. Eğer Birleşmiş Milletler (BM) başaramadıysa belki Rusları denersek, onlar daha iyisini yapabilir. Bunun Sahel'deki pek çok insan arasında güncel olarak tartışıldığından emin olabilirsiniz.

Abdenour Toumi: Mali, Gine, Burkina Faso ve şimdi de Nijer'de yerel halk arasında Fransız karşıtlığı ve askerî darbeleri destekleyen psikolojik bir yönelim var. Sizin bu konudaki görüşünüz nedir?

Roland Marchal: Bu Fransız karışıklığı ya da Fransızların kötülenmesi aslında Mali, Gine, Burkina Faso ve Nijer'deki krizlerden çok daha uzun bir geçmişe sahip. Özellikle ifadeyi düzeltmeliyiz. Çünkü bu ifade Fransız siyasetçiler tarafından dile getirilmiştir ancak bir dereceye kadar yanlış anlaşılmıştır, zira bu duygu Fransız vatandaşlarına yönelik değildir. Fransız vatandaşları Mali, Burkina Faso ve Nijer'de kalmakta ve yerel halkla sırf Fransız oldukları için sorunlar yaşamamaktadırlar. Bu soru siyasi bir sorudur: Fransa bu kadar uzun süredir bu ülkelerde ne yapıyor? Bu da sömürgeciliğin etkilerinden kaynaklı bir yansıma olabilir. Bunun nedeni Fransa'nın kendi çıkarlarına yakın olan ya da olmayan yöneticilere verdiği destek ya da karışıklık konusunda son derece fırsatçı davranmış olması da olabilir. Ayrıca, Afrika para birimi CFA frangının reformu ve her şeyden öte Fransızların, Afrikalıların Avrupa Birliği'ne göçlerine karşı olan Avrupa politikasının bir parçası olduğunu söyleyebilirim. Şimdi vize politikasına gelirsek, bu eleştirilerin bazıları kesinlikle kabul edilebilir analizlere dayanıyor, diğerleri ise daha duygusal ve belki de Rusya gibi bazı dış desteklerden dolayı yeniden yorumlanmaktadır. Bunlar aslında sadece Sahel'deki mevcut askerî müdahaleyle ilgili olmayan derin konulardır ancak bu kesinlikle Fransız politikasının Sahel'e veya Afrika'ya yönelik eksikliklerinin çok iyi bir örneğidir. Biz sömürgecilik sonrası nasıl bir devlet miras aldık? Para birimimiz hâlâ sömürge döneminden miras kalan parayken ne tür bir egemenliğe sahip olabiliriz? Çin ve Türkiye de dâhil olmak üzere diğer

uluslararası ortaklar yerel siyasetten çok daha uzak dururken ya da en azından öyle görünürken Fransa'nın iç siyasetimiz üzerinde neden bu kadar fazla etkisi var? Dolayısıyla Fransız siyasetçiler, bazıları çok meşru, bazıları ise daha tartışmalı olan bu eleştirilere karşı koymak için temelde iki çaba içinde bulundu. Birincisi, dediğim gibi, tartışmayı Fransız karışıklığı ya da Fransızların kötülenmesi şeklinde çerçevelemek ki bu doğru değil. Söz konusu olan daha çok Fransız devletinin yaptığı siyasettir. İkincisi ise özellikle Rusya ya da Wagner ajanları tarafından suistimal edilen, bu bilginin aşırı vurgulanmasıdır diyebilirim. Bu son unsur çok doğrudur ancak bu ülkelerdeki kamuoyu tartışmalarında olup bitenleri topyekün açıklamamaktadır.

“

Nijer, bölgesel ve süper güç açısından Sudan ve Libya'dan çok farklıdır. İlk olarak bunun nedenleri için Sudan'daki 2019'da ortaya çıkan krizin zamanlaması ve Libya'daki krizin 2011 Arap Baharı ile bağlantılı olması gösterilebilir. Burada ima edilenin Rusya'nın bu krizlerde oynadığı rolün, bugün Nijer'de tanık olduğumuzdan çok farklı olmasıdır. Ayrıca Nijer'deki darbe de Mali ve Burkina Faso'dakinden çok farklıdır çünkü bu darbenin net bir siyasi gündemi yoktur.

”

Abdennour Toumi: Nijer krizi, bölgesel ve süper güçler için Sudan ve Libya krizlerinden farklı mı? Farklıysa ne şekilde?

Roland Marchal: Nijer, bölgesel ve süper güç açısından Sudan ve Libya'dan çok farklıdır. İlk olarak bunun nedenleri için Sudan'daki 2019'da ortaya çıkan krizin zamanlaması ve Libya'daki krizin 2011 Arap Baharı ile bağlantılı olması gösterilebilir. Burada ima edilenin Rusya'nın bu krizlerde oynadığı rolün, bugün Nijer'de tanık olduğumuzdan çok farklı olmasıdır. Ayrıca Nijer'deki darbe de Mali ve Burkina Faso'dakinden çok farklıdır çünkü bu darbenin net bir siyasi gündemi yoktur. Burada darbenin başkanlık muhafızları içindeki güçlü anlaşmazlıklar, belirsizlik ve başkanın kendisine karşı duyulan öfkeden ziyade başkanlık partisinin davranışlarına karşı duyulan öfkeden kaynaklandığını söyleyebi-

liriz. Dolayısıyla bunun Mali ve Burkina Faso'da yaşananlarla çok az ilgisi vardır. Sudan ya da Libya'ya bakacak olursak Libya önceden ve hâlâ da çok önemli olan bir ülkedir ancak Libya, ekonomik önemi nedeniyle manşetlerde yer almıyor. Ülke Akdeniz kıyısında yer almakta, bu nedenle göçlerin kontrolünde çok güçlü bir etkisi olabilir. Bir yandan da Libya'nın farklı aktörler, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve Türkiye arasında, ilaveten Katar'ın da dâhil edilebileceği bir rekabet alanı hâline geldiği söylenebilir. Hatta Avrupa Birliği içinde, İtalya ile Fransa ve Fransa ile İngiltere arasındaki çekişme ve gerilimlerin yaşandığı ve ayrıca ABD'nin arka planda müdahil olduğu bir rekabet alanı teşkil ettiği

söylenebilir. Gerçi bunlar krizin başlarında General Halife Hafter'in liderliği ele alması için baskı yapmaya çalışıyordu. Yani Sudan'da bu kadar büyük bir iç karışıklık yok ancak savaş devam edebileceği için önümüzdeki aylar da olabilir. Benzer şekilde tabii ki Nijer'de de. Şu ana kadar tanık olduğumuz şey, hem anayasal sürecin yeniden tesis edilmesi çağrısında bulunan Rusya ve Çin'in sessizliği hem de çok zor durumda olan bir Batı. Çünkü bu devletlerde, her şeye rağmen demokratik olarak tanımlanan bir siyasi sistem getirme girişiminde bulunan Başkan Muhammed Bazoum'un rejimini zayıflatacak şekilde aşırı baskı altına aldıkları hissi var. Her ne kadar 2021'deki seçimler hileli olarak

nitelendirilse ve demokrasinin kısıtlandığı iddia edilse de demokratik tartışma, güvenlik aygıtının davranışlarına ilişkin birçok düzenlemeyle kısıtlandı. Dolayısıyla tüm bu krizlerin kesinlikle uluslararası kutuplaşmanın nasıl zorlayıcı bir hâle büründüğünü gösterdiğini söyleyebilirim. Ayrıca bu durum gittikçe dış yaptırımların iç siyasi süreçler üzerindeki kısıtlamalarını, hatta belki de başarısızlığını da göstermektedir. Başkan farklı bir yöntem için çağrıda bulundu, Batı'nın darbecilerle karşı karşıya olmayacağı, bununla birlikte onların çıkarlarını dikkate alacak, bu arada yerel halkların çıkarlarını da hesaba katabilecek ve aynı zamanda anayasal hukuka ve demokratik değerlere belirli seviyede bir desteği koruyabilecek yeni bir tür hibrit ittifak. Bu işe yarayacak mı? Hiçbir fikrim yok.

Abdenour Toumi: Batı Afrika alt bölgesel örgütü ECOWAS'ın anayasal düzeni yeniden tesis etmek için askerî bir operasyona öncülük edebilecek gücü ve potansiyeli var mı? Bunun Mali, Cezayir, Libya ve Çad gibi komşu ülkeler üzerindeki güvenlik, insani ve ekonomik sonuçlar nelerdir? Cezayir ne yapabilir?

Roland Marchal: Batı Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu (ECOWAS) Başkanı'nın Nijer'deki darbeye tepki gösterdiği ve askerî müdahale çağrısında bulunduğu güçlü beyanatına rağmen, Nijer cuntasına karşı askerî bir operasyon başlatma kabiliyetinin çok kısıtlı olduğunu kabul etmek zorundayız. Yasal olarak kısıtlı. Aynı zamanda esasen, müdahale edebilecek yalnızca iki ordu olduğu

gerçeği de var. Bunlar Nijerya ve Çad Orduları; diğerleri sembolik olarak orada bulunabilirler ancak fazla bir destek sunamayacaklardır. Şu anda şahsen, askerî boyutta, Mali, Burkina Faso ve hatta Gine tarafından yapılan açıklamaları çok ciddiye almazdım. Peki neden? Çünkü bu ülkelerin orduları aslında zayıf ve hâlihazırda uğraştıkları çok sayıda sorun var.

Dolayısıyla şahsen askerî müdahalenin son çare olacağına inanıyorum. Bu konuda kişisel görüşlerim ne olursa olsun şunu söyleyebilirim ki darbe yavaş yavaş kabul edilecek çünkü Nijer cuntası yönetimi serbest bırakacaktır. Bazoum, bunun kabullenilmesi için Wagner'in orada bulunmaması, önemli askerî anlaşmaların güvenliği ve bir siyasi geçiş sürecine girme ihtiyacı gibi bazı argümanlar sağlayacak bir dizi açıklama yapacaktır. Ne tür bir eylemde bulunulacağını o zaman göreceğiz. Elbette en önemli konulardan biri Cezayir'in ve Rusya'nın rolü olacaktır. Ancak Cezayir ve Rusya'nın Nijer'deki olaylarda çıkarları aynı değildir. Cezayir kendisini bölgesel bir güç olarak yeniden ortaya koymaya çalışabilir ancak Cezayir'in 2012'den sonra bunu birkaç kez yapma fırsatı bulduğunu ve başarısız olduğunu kendimize hatırlatalım. Çünkü günün sonunda Cezayir, kendisine bu tür bir anti-empyrist tavır takınan dış aktörleri sınırında istememektedir. Ama hayır, bundan çok daha fazlası var. Cezayir, örneğin Mali'nin kuzeyindeki barış anlaşmasının uygulanması için çok az çaba gösterdi. Cezayir çok daha proaktif olabilirdi ama bunu yapmak istemedi. Onlar sadece bayraklarını herkesin görebileceği şekilde dalgalandırmak

istiyorlar. Ancak krizi yönetme ve iyi bir şekilde sonuçlandırma konusunda yeteneklerini kanıtlayamadılar. Bu dün de böyleydi, sanırım bugün de böyle olacak. Ekonomik açıdan Nijer, Avrupa'ya yönelik göçler için çok önemli bir adım olacaktır ve sanırım pek çok Avrupa ülkesi bu krize bu perspektifle bakacaktır. Ve kesinlikle, Cunta'nın bir argümanı, Bazoum döneminde veya selefi Başkan Mahamadou Isoufou döneminde zaten var olan göçmenler üzerindeki kontrolü devam ettirmek ve hatta arttırmak olacaktır. Dolayısıyla beklemek zorundayız. Ancak bu krizde bölgesel diplomasinin oynanış biçiminde dramatik bir değişiklik olacağından şüpheliyim.

Abdenmour Toumi: Geçtiğimiz ay St. Petersburg'da düzenlenen ikinci Rusya-Afrika Zirvesi, dünya meselelerinin parametrelerini değiştiren uluslararası ve bölgesel sorunlar ışığında daha iyi iş birliği ve ortaklık hedefiyle Afrikalı liderleri bir araya getirdi. Afrika'nın klasik süper güçlerle MENA bölgesindeki yeni yükselen güçler arasındaki yeni büyük oyunun merkezi hâline geldiği çok kutuplu bir sistemle yeni bir dünya düzeni dinamiği içinde miyiz?

Roland Marchal: Bugünün dünyası kesinlikle 11 Eylül 2001'de bulunduğumuz durumdan çok farklı. Tabii ki, Afrika'nın kendi diplomasisini tasarlamak için çok daha geniş bir geniş ve seçenekli bir alana sahip olduğu ve aynı anda birden fazla ortakla çalışabildiği çok kutuplu bir sisteme giriyoruz. Yine de bazı konularda dikkatli olmak gerekli. Öncelikle, bugün öngörüldüğü gibi çok kutuplu bir

sistem, Afrika'nın ya da Afrika diplomasisinin geçmişe kıyasla çok daha fazla bölüneceği anlamına da gelmektedir. Afrika her zaman Fransa, ABD, Rusya ve Çin tarafından örnek gösterilmiştir çünkü Afrika uluslararası forumlarda son derece faydalı bir oylama disiplinine sahiptir. Eğer çok kutuplu sistem hipotezi şimdi gerçekleşiyorsa, Afrika'daki ülkeler giderek daha farklı politikalara ve farklı diplomasilere sahip olacaklar ve bu nedenle Afrika'nın Çin, Rusya, Batı dünyası vb. arasında yalnızca biriyle iş birliği yapılmasına ilişkin bu tartışma da bölünecek ve parçalanacaktır. Dolayısıyla uluslararası sistemde bölünmeler ya da kırılmalar olup olmadığına bakmamız gerekmektedir. Bu kırılmalar eninde sonunda soğuk savaş dönemi dünya düzeninin zayıflamasından en çok fayda sağlaması beklenen her kıtayı da etkileyebilir. İkinci husus, MENA ya da Körfez Ülkeleri öncü bir rol oynayacak mı? Ben şahsen bundan şüpheliyim ve çoğu zaman diğer Batılı ülkelerle ortak hareket eden Türkiye gibi bir ülkeyle BAE ve hatta Suudi Arabistan gibi ülkeler arasında farkları vurguladım. Türkiye'nin kıtada ekonomik, insani, kültürel, askerî, güvenlik vb. tüm alanlarda resmî bir varlığı söz konusudur. Sahada insanları var, yerel elitlerle etkileşim hâlinele ve Afrika ülkelerinden insanların Türk kültürünü anlamalarını da sağlamaktadırlar. Burada sömürgeci bir hâkimiyetten bahsetmiyorum; Fransa, ABD, Almanya ve İngiltere'nin on yıllarca yaptığına benzer politikardan bahsediyorum. BAE ya da Suudi Arabistan'a bakarsanız böyle bir politikaları olmadığını görürsünüz. Son derece önemli finansal aktörler ve elbette

bu şu anda birçok Afrika ülkesi için oldukça önemli. Ancak öğrenciler için hibe sağlamaları dışında, gerçekten faaliyet göstermiyorlar, sahada herhangi bir varlıkları yok. Bu ülkelerle yapılan işler aslında hep eşit olmayan şartlarda ve siyaset yapma kabiliyetleri de tartışmalı. BAE belki Fransa ya da ABD'ye göre yerel siyasete müdahalesinde daha sömürgeci ve daha otoriter ancak Suudi Arabistan bu konuda farklı. Ancak Suudi Arabistan'ın şu an için büyük çıkarları söz konusu değil. Suudi Arabistan, Afrika'da daha çok yumuşak güç kullanırken BAE çok daha hırslı ve hem yumuşak hem de sert güç kullanmaktadır. Rusya da gerçek anlamda bir alternatif değil çünkü yardım, yeni ekonomik kalkınma modelleri, eğitim ve sosyal kalkınma anlamında pek bir şey sunmuyor ve sert güç kullanmaktadır. Rusya bariz şekilde Afrika ülkeleri için uygun bir model değil ve gelecekte de olmayacaktır. Çin çok ilginç bir kart oynadı ve büyük ölçüde başarılı oldu ancak şu an belki hak etmediği şekilde bazı sorunlarla karşı karşıya. Pekin, borç sorunu ve kendi iç sınırlamaları nedeniyle köşeye sıkıştı diyebilirim. Çin'in sadece siyasetiyle ilgili değil, ekonomisiyle ilgili de iç sorunları var ve bu nedenle Çin'in siyasi bir rol oynamaya ya da Batı Afrika politikalarının mevcut zayıflığının yarattığı boşluğu doldurmaya muktedir olup olmadığı ya da buna istekli bile olup olmadığı kesin değil.

Abdenour Toumi: Afrika Sahel'inde savaşlar, etnik ve dinî güç mücadelesi, kıtlık, terörizm, göçmenler ve kuraklığa ek olarak yanlış giden neydi?

Roland Marchal: Afrika 54 ülkeden oluşuyor. Bunun göz ardı edilmemesi gerekir. Bugün hangi ülkeyi tartışıyoruz? Çoğunlukla Sahel ülkelerini, sadece Fransız nüfuzu altında olan tarafı değil, diğer tarafı da konuşuyoruz. Sudan, Eritre, Somali ve Etiyopya'yı da konuşuyoruz. Malavi'yi tartışmıyoruz, Zambiya'yı tartışmıyoruz, Angola'yı tartışmıyoruz. Bu bağlamda, biz bu tabirleri kullanırken, Afrika dediğimizde insanların bunun ne anlama geldiğine dair fikir sahibi olmaları çok önemli bir husus. Mesela geçenlerde bana Fransa'nın Afrika'dan ayrılıp ayrılmayacağı soruldu. Zira Fransa Batı Afrika'da yani Fildişi Sahili, Senegal, Burkina ve Sahel ülkelerinde eskisi kadar kazanç elde etmiyor. Evet, bu gerçek ve elbette bu ülkelerdeki kamuoyu Fransız varlığına her zamankinden daha düşman bir tavır içinde. Ancak Fransa aynı zamanda çok uzun bir zamandır Etiyopya, Kenya, tabii ki Güney Afrika, Angola, Mozambik gibi ülkelerle de yeni ilişkiler geliştirmektedir. Bu ülkeler Fransa'nın eski sömürgeleri değiller ve Fransa ile ilişkileri esasen iyi, hatta bazen iyinin de ötesinde. Bunun doğruluğunu, yanlışlığını tartışmıyorum. Basit bir değerlendirmeye orada Fransızların saldırganlık içinde olmadığı, Fransa'nın oraya asker göndermediği ve mevcut ilişkilerin bir tür normal ilişki olarak tanımlanabileceği söylenebilir. Ve unutmamalıyız ki üzerinde çok durduğumuz bu Batı Afrika dışında aslında kıta nüfusunun çoğunluğunun yaşadığı ve ilişkilerin farklı olduğu Güney Afrika kısmı ve Doğu Afrika kısmı da mevcuttur. Dolayısıyla tek boyutlu olmayan bir Afrika geleceğinin farkında olmalıyız.

Doğal olarak, bazı ülkeler diğerlerinden çok daha iyi durumda olacak; dış dünya ve aktörlerle farklı ilişkiler içinde olacaklar. Daha önce de belirttiğim gibi, ortaya çıkacak bu tür güçlü farklılıkların bilincinde olmak zorunda kalacağız. Avrupa'nın, Latin Amerika'nın, Asya'nın tarihine baktığımızda bu durumun hiç de sürpriz olmadığını anlarız. Şu sıralar, askerî darbeler ya da anayasal darbelerin yanı sıra şahit olduğumuz savaşlar, kıtlık ve terörizm gibi çok endişe verici birçok olguyla karşı karşıya bulunuyoruz. Yine Afrika her zaman küresel dünyanın bir parçası olmuş, küresel dinamiklerden veya gelişmelerden mustarip olmuştur. Terörizm belli ölçüde dış aktörler tarafından bölgeye getirildi; kuraklık, küresel ısınmanın küresel bir etkisi ve buna benzer olarak göçmenlerin çoğu da Afrika kıtasında kalmaktadır. Bu yüzden yaklaşımımızda çok daha incelikli olmalıyız. Şunu kesinlikle aklımızdan çıkarmamamız lazım, aslında savaş hâlâ Ortadoğu'dakinin bir uzantısı ve Kuzey Afrika'da durum çözüme kavuşturulmuş değil. Yarın sabah bir savaş çıkacağını söylemiyorum ama Libya hâlâ bir sorun, Cezayir ile Fas arasındaki ilişkiler hâlâ çok gergin vs. Dolayısıyla, evet, Afrika'nın veya Afrika'nın bir kısmının durumunun bugünlerde pek iyi olmadığı farkında olmalıyız ancak Afrika'nın diğer bazı bölgeleri çok daha iyi durumda. Netice itibarıyla Afrika, sorunların çözülmekten ziyade mevcut soruna her gün bir başka sorunun eklenmediği dünya sisteminin bir parçası sadece. Bu noktada Çin, Rusya, BRICS ve Batı dünyasının biraz daha proaktif olmasını bekleyebiliriz. ■